

PROBLÉMY ČESKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A NÁVRHY JEJICH ŘEŠENÍ

V české společnosti dorostla nová generace rodičů a téma vzdělávání se stává společenskou prioritou. V následujícím expertním dokumentu popisujeme aktuální stav a navrhuje možné řešení. Vize Česka jako státu s moderním vzdělávacím systémem má potenciál řešit mnoho zásadních aspektů naší budoucnosti najednou a stát se tak klíčovým bodem volebního programu.

Z ČEHO VYCHÁZÍME:

Česká republika investuje do základního a středního školství téměř nejnižší podíl HDP ze zemí OECD

2,7 procenta oproti průměrným téměř 5 % v rámci OECD. Stejný podíl jako ČR investuje Slovensko a nejnižší podíl poslední Maďarsko - 2,5% (zdroj: Education at the Glance 2016, OECD, Studie CERGE Nízké platy učitelů - hodně drahé šetření 2017)

svět se mění velmi rychle a český vzdělávací systém stále více zaostává

Země jako Finsko, Jižní Korea, Kanada, Singapur a řada dalších efektivně zreformovaly své vzdělávací systémy, které nyní pružně reagují na změny ve světě. Zpoždění ČR se zvětšuje. (zdroj: oficiální informace vlád jednotlivých zemí)

role učitele se změní, nejsme na to připraveni

Změny ve společnosti, přírodě i technologiích přinesou doposud nevídané výzvy i možnosti pro vzdělávání. Povedou k ještě výraznější transformaci současné role škol a učitelů. Český vzdělávací systém ale nereaguje.

lidé vnímají školství jako naléhavý problém

77% respondentů zařadilo problematiku školství do kategorie „velmi naléhavé nebo docela naléhavé“. (zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, únor 2017)

čeští žáci mají vůbec nejvyšší nechuť ke škole v rámci zemí OECD

(zdroj: mezinárodní šetření TIMSS, 2015)

70 % českých učitelů je ve své profesi nespokojeno

(zdroj: mezinárodní šetření TIMSS, 2015)

pouze 40% absolventů pedagogických fakult jde skutečně do praxe učit

(zdroj: průzkum agentury SC&C, 2017)

na středních školách je 30 % učitelů starších 56 let

(zdroj: Informační systém Ministerstva financí 2016)

platy ředitelů a učitelů jsou podprůměrné (nejhorší v zemích OECD)

Průměrný plat pedagogických pracovníků v ČR je o 20.000 Kč nižší než v bankovním a ICT sektoru, o 6.000 Kč nižší než v oblasti vědy a o 2.000 Kč nižší než v oblasti veřejné správy.

(zdroje: MŠMT a ČSÚ pro ČMKOS, 2015, Education at a Glance, OECD, 2016, Studie CERGE Nízké platy učitelů - hodně drahé šetření 2017)

Dlouhodobé většinové dopady:

- obsah výuky je odtržený od reálného života
- učitelé i ředitelé jsou unavení, přetížení administrativou a navíc ještě nezaplacení
- děti nemají zájem o své vzdělávání, ve škole se nudí
- pedagogické fakulty vzdělávají pro jiné oblasti více, než pro výuku ve školách
- veřejnost konečně začíná vnímat školství jako dlouhodobý problém

NAŠE STRATEGIE ZMĚNY MÁ TŘI OPĚRNÉ BODY:

1.

usilujeme o zvýšení podpory ředitelů a učitelů, zlepšíme tím kvalitu vzdělávání

Jak je podpořit?

- změnou systému odměňování,
- lepším kariérním řádem,
- odpolitizováním výběru ředitelů škol

2.

je zdravé zachovat to, co je v současné škole dobré, funkční a prospěšné a přidat inovace

Co je v našem systému pozitivní?

- rozsáhlá síť veřejných škol,
- vysoká gramotnost populace,
- relativně slušná míra autonomie škol a ředitelů,
- málo dětí, které vypadnou v průběhu vzdělávání ze systému,
- aktivní skupiny rodičů se snahou otevřít malé inovativní školy

3.

je nezbytně nutné vystupovat aktivně proti opatřením, která situaci zhoršují

Která opatření jsou problematická?

- jednotné přijímací zkoušky,
- zpřísňování maturity,
- zákon o pedagogických pracovnících

CO KONKRÉTNĚ NAVRHUJEME PRO NÁSLEDUJÍCÍ VOLEBNÍ OBDOBÍ

(co se dá za jedno volební období zvládnout a pohnout směrem k lepšímu):

NAŠE STRATEGIE MÁ TŘI VIZE:

VICE 1:

ZÁKLADEM DOBRÉHO SYSTÉMU JE TROJÚHELNÍK „ŘEDITEL-UČITEL-KVALITA“

VICE 2:

OTEVŘÍT ŠKOLU SVĚTU: POTŘEBUJEME SVOBODNĚ DÝCHAT!

VICE 3:

ZMĚNY SYSTÉMU JSOU VĚDOMÉ, CÍLENÉ A INFORMOVANÉ

VIZE 1:

**ZÁKLADEM
DOBRÉHO SYSTÉMU
JE TROJÚHELNÍK
„ŘEDITEL-UČITEL-
-KVALITA“**

**Zvýšení platů a tlak na kvalitu jsou spojené nádoby:
není možné usilovat pouze o zvýšení platů,
aniž by zásadně vzrostl tlak na kvalitu.**

CO JE POTŘEBA KONKRÉTNĚ UDĚLAT:

1. Zvýšit platy ředitelkám / ředitelům

CÍL: Ředitelské platy by měly dosáhnout úrovně manažerských platů v jiných odvětvích, což by odpovídalo trojnásobku průměrného platu.

PROČ: *Ředitel je klíčová osoba při modernizaci a proměně školy. Za kvalitní školou stojí vždy kvalitní ředitel. Potřebujeme na těchto místech profesionály – kombinaci dobrého pedagoga a manažerských dovedností.*

2. Zvýšit platy učitelkám / učitelům

CÍL: Učitelké platy by měly dosáhnout přinejmenším výše 150 % průměrného platu.

PROČ: *Přivede to do vzdělávání nové lidi a ti dobří nebudou odcházet.*

3. Zaměřit se na kvalitu

CÍL: Kontrolovat kvalitu škol podle kritérií projektu **Kvalitní škola České školní inspekce**.

PROČ: *Je třeba zajistit, že peníze investované do zvýšených platů opravdu přináší výsledky v reálném životě škol. A to rozhodně nepoznáme jen podle výsledků testů a známek a počtu přijatých žáků na vysokou školu*

VIZE 2:

OTEVŘÍT ŠKOLU SVĚTU: POTŘEBUJEME SVOBODNĚ DÝCHAT!

CO JE POTŘEBA KONKRÉTNĚ UDĚLAT:

1. Otevřít dveře těm, co chtějí učit

CÍL: Upravit zákon o pedagogických pracovnících tak, aby umožňoval vzdělaným lidem snáze vstupovat do učitelské profese.

PROČ: Bez toho nám brzy budou scházet kvalifikovaní a motivovaní učitelé. Už dnes je to velký problém se znaky krize, zejména na prvním stupni základních škol.

2. Podporovat pestrost a otevřenost škol

CÍL: Udržovat v systému pestrost a otevřenost. Inovace jdou často zdola. Je cenné, že se rodiče a další partneři zajímají o kvalitu školy a někdy dokonce zakládají inovativní třídy nebo nové školy. Podmínky fungování by měly být srovnatelné s veřejnými školami, které musí být stále základem systému.

PROČ: Pestrost dává systému pružnost. Může přesněji reagovat na potřeby rodičů a hlavně dětí. Dává impulzy k inovacím a podporuje motivaci dalších vzdělávacích institucí reflektovat vlastní kvalitu.

3. Odstranit podřízenost ředitelů

CÍL: Nastavit systém politické nezávislosti ředitelů vůči městským a krajským zastupitelům. Najít způsob veřejné kontroly kvality škol.

PROČ: Ředitelské pozice, zvláště u středních škol, se někdy stávají trafikou pro vysloužilé místní politiky. Nekvalifikovaný postup zřizovatelů vůči školám brzdí snahu aktivních ředitelek a ředitelů své školy efektivně měnit.

4. Podporovat neformální vzdělávání

CÍL: Přidat peníze do neformálního vzdělávání dětí – podpořit organizace, které vzdělávají mimo školu.

PROČ: Děti si mimo školu v rámci zájmových kroužků, výuky hry na hudební nástroje, sportovních, skautských, turistických a jiných oddílů efektivně rozvinou osobní dovednosti nad rámec školního vzdělávání. Takto nabyté dovednosti můžou zásadně ovlivnit jejich osobní a pracovní život. Neformální vzdělávání je zároveň nejlepší prevencí závislosti a má velký vliv i v místech jako jsou sociálně vyloučené lokality.

5. Rozvíjet u žáků vztah k odpovědnosti a demokratickým hodnotám

CÍL: Podpořit občanské vzdělávání a rozvoj demokratických hodnot ve školách prostřednictvím žákovských samospráv, které podporují dobrý vztah žák – pedagog – vedení školy.

PROČ: Škola je velmi konzervativní místo, kde žáci nemají příliš možnost zasahovat do jejího dění a spolupodílet se na něm. Důsledkem toho žáci odchází ze školy s vědomím, že věci okolo nich nejdou měnit a do dění nelze zasahovat.

VIZE 3:

ZMĚNY SYSTÉMU JSOU VĚDOMÉ, CÍLENÉ A INFORMOVANÉ

CO JE POTŘEBA KONKRÉTNĚ UDĚLAT:

1. Přijímat změny, které skutečně řeší klíčové problémy

CÍL: Pečlivě analyzovat dopad přijatých změn a zákonů na reálný život ve školách. Pokud se na základě zjištěných dat ukáže, že se opatření minulo cílem, je nutné pružně reagovat jeho zefektivněním, nápravou nebo zrušením.

Zaměřme se na to, jaký vliv na kvalitu vzdělání mají například:

- jednotné přijímací zkoušky
- zpřísnování maturity
- zákon o pedagogických pracovnících
- omezování neveřejných škol
- povinný poslední rok mateřské školy
- kariérní systém
- způsob financování škol

PROČ: Zpětná vazba z reálného života je nezbytným a efektivním nástrojem pro jakékoli řízení.

2. Otevírat data o vzdělávání

CÍL: Zveřejňovat anonymizovaná zdrojová data ze všech zkoušek, tedy z přijímacích zkoušek a maturit.

PROČ: Umožní nám efektivněji sledovat, co se ve vzdělávání děje, a posílí kvalitu veřejné debaty o tom, zda jdeme správným směrem.

3. Hledat příklady dobré praxe v zahraničí

CÍL: Využít zahraniční zkušenosti ze zemí s úspěšnými vzdělávacími reformami a ty přizpůsobit českým realitám.

PROČ: Nemusíme s velkými náklady vynalézat vynalezené.

NÁŠ PŘÍBĚH:

Jsme lidé, kteří pevně věří, že vzdělání je základní hodnotou společnosti, proto usilujeme o zachování zdravých principů v našem školství a zároveň o účinné změny ve stávajícím systému: jsme iniciativa **VZDĚLÁVÁNÍ PŘEDE-VŠÍM** a jsme připraveni napomoci systémovým změnám svojí odbornou expertízou.

členové:

Aliance pro otevřené vzdělávání, Asociace lesních mateřských škol (ALMŠ), Asociace malých inovativních škol (MIŠ), Centrum občanského vzdělávání (COV), Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání (ČOSIV), Česká rada dětí a mládeže (ČRDM), Česká středoškolská unie, Člověk v tísni, EDUin, Liga lidských práv, Nadace OSF, NaZemi, Otevřeno, Pavučina - síť středisek ekologické výchovy, Skutečně zdravá škola, Společnost pro kreativitu ve vzdělávání, Step by step ČR.

Autorka dokumentu:

Olga Žáková

Kontakt pro spolupráci:

Honza Dolínek, ředitel EDUin, o. p. s. (info@eduin.cz)